

Cümə axşamı, 7 avqust 1919-cu il, nömrə 245

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 10 zülqədətül-haram sənə 1337. 7 ağustos 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiati: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırını səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

TEATR “REKORD”

Ancaq 3 gün.

Təcil edin [tələsin] görməyə!

Pəncşənbə, cümə və şənbə günləri, ağustosun 7-ndə, 8-ndə, və 9-nda Qazalius bütün Bakıda yaşayan müsəlmanları bu tamaşaya dəvət edir.

Təcil edin görməyə!

Bu gün axırını Hindustan tamaşası!

Hindustanın pək məşhur sahirlərin-dən [sehrbazlarından] Qazalius göstərə-cəkdir qədim Misirin tarixi bir guşəsini və gizli olaraq “Odalisa”, cadulanmış meyvə və qeyri sair şeylər. Güc, hünər və fənn özümüzdədir!

Qazalius göstərəcəkdir insan nə sa-yaq özünə pulsuz ziyafət stolu açar və stolun üstündə hər cür xörəklər mövcud olar. Hər kəs bunları bilməkdən ötrü la-zımdır bu sahir artistin tamaşasına gəl-sin!

Tamaşaçıların gözlərinin qabağında bir arvad yox olacaq. Bu təəcüblü sahir Avropa və dünyanın qeyri qitələrində çox nişan və medallar almışdır.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Şənbə günü uşaqlara məxsus tamaşa göstəriləcəkdir.

7421

ELAN

Ticarət, Sənəat [Sənaye] və Ərzaq Nə-zarəti bununla Bakı əhalisini xəbərdar edir ki, ağustos ayının 4-dən etibarən Ti-carət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin Ma-riinski küçədə (Malakan bağı qarşısın-dakı) mağazasında ayaqqabı, arşın malı, corab, şəkər və qeyri bu kimi şeylər ucuz qiymətlə satılacaqdır. Bununla əhalinin məzkur [adı çəkilən] mağazadan istifadə etmələri lazımdır.

T-198

Hökumət Teatrosunda

Axşam tamaşası

OPERETTA

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy

Qardaşlarının Müdiriyyəti

Cümə günü, zülqədətül-haram ayının

11-də (ağustosun 8-də) mövqeyi-

tamaşaya qoyulacaqdır Üzeyir bəyin

məşhur **“O olmasın, bu olsun”**

operettası. Bu dəfə Məşhədi İbadın

rolunu Mirzəəğa Əliyev və hamamçının

Əliəkbər Süheyli ifa edib, milli əşar

[şeyrlər] və meyxana oxunacaqdır. Rza

Darablı isə dəllək rolunda dəllək

mahnısı oxumaqla dəlləyi mədh

edəcəkdir. Biletlər indidən teatrın

kassasında satılmaqdadır. Tamaşa

başlanacaq axşam saat 9-un yarısında.

ELAN

1919-cu sənə 7 ağustos pəncşənbə günü gündüz saat 10-da Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

Müzakireyi-yövmiyyə həman qərar üzrə qalmışdır.

T-29

SİRK “MODERN”

Pəncşənbə günü ağustosun 7-də 1919-cu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa güləş mübarizəsinin 40-cı günüdür. 1919-cu ilin məşhur cahan pəhləvanı namı və Azərbaycan fəxri şərifi və 30.000 manat mükafat.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Kalişeviç – Gənc Əli.

2-nci: Əhmədov – Staroşvili.

3-ncü: Djiovani – Jan-de-Kolon.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Pəhləvanların çıxışı 11-in yarısında. Tamaşa qurtaracaq saat 12 tamamda. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Şənbə günü ağustosun 9-nda fransız güləş mübarizəsinə təşkil edən P. N. Yelizarovun benefisi olacaqdır. Böyük sport gecəsi hazırlanır.

7420

MƏLUMAT-1

Bununla, Bibiheybət mədən-zavod və ev komitələrinə məlum edirəm ki, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın rayonni komitəsinə rayonun camaatına ucuz qiymətə olaraq ərzaq şeyləri veril-məsi üçün verilən siyahıya binaən [əsa-sən], yuxarıda zikr olunan komitə üzvlə-

rindən xahiş edirəm ki, ərzaq almaqdan ötrü, hər gün səhər saat 10-dan 1-ədək və axşam 3-dən 7-ədək Ərzaq Nəzarətin-dən Kəndçilər İttifaqı vasitəsilə ərzaq al-maq üçün gəlib rayonni komitədən icazə alsınlar.

Vəkil: (imza)

T-200

MƏLUMAT-2

Bununla, Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat” Bakı dairəsi mədən və zavod fəhlələrinə elan edir ki, komitə bü-rosunda Bakıda Nikolayevski küçə Parla-man binasında Müsaliyə və Mürafiə [Ba-rışıq və Məhkəmə] şöbəsi təşkil olunmuşdur. Bütün fəhlələr, bilafərqi-millət [mil-lət fərqi olmadan], işləri olanlar mərkəzi Müsaliyə və Mürafiə şöbəsi sədri Müzəf-fərova saat 11-dən 1-ədək ərzi-hal verə bilirlər.

T-201

**BAKİ APTEKLƏR CƏMIYYƏTİ
KOOPERATİVİ “FORMATSIYA”**

Birjevaya küçə Musa Nağıyevin evin-də nömrə 11, telefon nömrə 36-52 fə-aliyyətə başlamışdır. Skladda hal-hazırda zeyldəki [aşağıdakı] şeylər mövcuddur:

Kalomel, pepsin şərabi, talk, efir, sink okis, Atenştedt dəmiri, borni kislata, tə-mizlənmiş kislata, 72% Marsel sabunu, marqansovokisli kaliy, limu duzu, yapış-qan, şerlak, Esmarx parçları, sernokisli sink və təmizlənmiş dəmir kuporosu. Efirno-valerianovi, yod və tiryək nastoy-kaları, kamforni yağ.

Laboratoriya sifarişlər qəbul edib və hazırlayır.

7422

**QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]**

Posta və Teleqraf Nəzarətindən

Əmrnamə 77

12 təmmuz 1919

4[-cü] dərəcəli Tərtər posta və teleqraf bürosunun müdiri Banos Gəncə posta və teleqraf bürosunun 4[-cü] dərəcəli məmuriyyətinə köçürülür. Gəncə posta və teleqraf bürosunun ali maaşlı baxıcısı İlya Çarıqın Tərtər posta və teleqraf bürosunun müdirliyinə təyin olunur. Hər ikisi temmuzun 10-dan 1919.

Əmrnamə 78

19 təmmuz 1919

Xarkov Darülfünunu [Universiteti] Fizik-riyaziyyə fakültəsini bitirmiş hərbi təhsil tələbəsi Georgi Yevgenyeviç Syaqarov təmmuzun 17-dən etibarən Post və Teleqraf Nəzarətinin cənbində [nəzdində] mühəndislik məmuriyyətinə təyin olunur.

Əmrnamə 79

19 təmmuz 1919

5[-ci] dərəcəli Ağdam posta və teleqraf bürosunun müdiri İvan Səriyev Azərbaycan Cümhuriyyəsinin hərbiyyə məmuriyyətinə keçməsinə binaən [görə], posta və teleqraf dairəsinin məmuriyyət siyahısından bu təmmuzun 12-dən etibarən kənar edilir.

Əsillərini imza etmişlər:

Posta və Teleqraf naziri:

C. Hacinski

Dəftərxana baş müdiri:

Blajevski

**AZƏRBAYCAN
MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA**

29 təmmuz iclası

(məbəd)

Hacı Hüseyn Əfəndizadə (Əhrar) - Əfəndilər, mən öylə bilirəm ki, kimlərin seçkiyə iştirak edəcəyi haqqında uzun-uzadıya bəhs etmək heç də lazım deyildir. Burada Azərbaycan təbəəsi olmayanlara iştirak haqqı verilmək məsələsinin qaldırılmasına da ehtiyac yoxdur. Mən qəti surətdə deyirəm ki, biz heç vaxt Azərbaycan təbəəsi olmayanlara heç vaxt intixablarda [seçkilərdə] iştirak etmək haqqı verə bilmərik. Çünki onlara seçki ixtiyarı verilsə, bizim üçün təzə bir Sentrodom [Mərkəzi Ev idarəsi], yəni başqa onun kimi min dürlü şeylər hazırlayacaqlar. Əcnəbilərin seçdiyi müəssisə Sentrodomdan artıq ola bilməyəcəkdir. Öylə müəssisələr isə bizə heç də lazım deyildirlər. Qaldı ki, deyirlər, beş sənə şəhər dairəsində yaşamış olanlara seçki ixtiyarı verilsin, çünki öylələri, əvvəla, şəhərlərlə sıx əlaqə və rəhbərlikdədirlər, onlar şəhər işlərində mənəfətdədirlər. Mən deyirəm ki, nə beş sənə, nə də başqa bir müddət ola bilməz. Azərbaycan təbəəsi olmayanlara heç bir vəchlə seçkiyə iştirak ixtiyarı verilməməlidir.

Vəkilov Mustafa (Müsəvat) - Burada sosialistlər hamıya seçkidə iştirak haqqı verilməsini tələb edərək deyirlər ki, Azərbaycan təbəəsi olmayanlar dəxi çoxdan bəri burada sükunət edirlər. Şəhər işlərində bilavasitə mənəfətdədirlər. Həm də onlar bələdiyyə işlərinə bələd, təcrü-

bəli adamlardır. Binaənileyh [ona görə], onlara aktiv seçki ixtiyarı verilməlidir ki, gəlib namizədlərini seçsinslər. Amma mən-cə, bu o qədər də doğru bir mülahizə deyildir. Doğrudur, onların içində bələd, təcrübəli adamlar var. Amma öylələri pək azdır. Əksəri isə əsla şəhər işlərinə bələd olmayan, şəhər işlərində heç də mənfəətdar olmayan adamlardır. Bu kimiləri isə adətən seçkiyə gedərkən nə intixab etdiyi [seçdiyi] namizədin bacarıq və təcrübəsinə diqqət verər, nə də şəhərin mənfəyini nəzərə alırlar. Onların ancaq bir mülahizəsi olar. Həman mülahizə ilə də çox vaxt heç də şəhərlə əlaqəsi olmayan, bələdiyyə işlərində mənfəətdar olmayan adamları seçərlər. Ona görədir ki, istər siyasi nöqtəyi-nəzərdən baxılsın, istərsə xozyaystvenni [təsərrüfat nöqtəyi-nəzərindən] mülahizələr nəzərə alınsın, hanki nöqtəyi-nəzərdən baxılsa da, böylə adamların intixabatda iştirak etmələri bizim üçün əsla mənfəətli deyildir.

Bir də unutmamalıdır ki, bu saat bizim vəziyyətimiz necədir. Hal-hazırda bizim istiqlal və həyatımızın çox düşmənləri var. Bunlar daxildən, xaricdən, hər tərəfdən bizim əleyhimizə çalışırlar. Bizim yaşayışımız, düşüncəmiz müqabilində daxildə və xaricdə bir çox əks-cərəyanlar var ki, qəzetələr, cəmiyyətlər və sairə vasitəsilə həmişə bizim zərərimizə çalışırlar. Bunu nəzərə almamaq heç vaxt mümkün olmaz. Əlbəttə, üzərimizdə o qara buludlar olmasaydı, istiqlal və hürriyyətimiz hədə və təhlükə altında olmasaydı, o əks-cərəyanlar sakit dursaydılar, indi içərisində yaşamaqda olduğumuz şəraiti-hazirə dəyişsə idi, bəlkə, o vaxt biz təbəliyə bu qədər də diqqət ver-

məzdik, hamının seçkilərə iştirak haqqına malik olması əleyhində bulunmazdıq. Fəqət nə qədər ki vəziyyətimiz möhkəmləşməmiş, şəraiti-hazirə dəyişməmiş, hürriyyət və istiqlalımız təhdid və təhlükədən qurtarmamışdır, nə qədər ki o əks-cərəyanlar bütün ciddiyyət və inadı ilə bizim əleyhimizə çalışırlar, o vaxtadək biz dəxi düşünməli, işimizdə sərhesab [ayıq-sayıq] olmalıyıq.

Bizə deyirlər ki, onlar şəhər işləri ilə o qədər sıxı surətdə əlaqədar və mənfəətdardırlar ki, öz xeyirləri üçün də olsa, bizim mənfəətimizə çalışacaqqlardır və onların iştirakından biz xeyir aparacağız. Əgər böylə isə, madam ki, onlar Azərbaycanla bunca sıxı rabitə və əlaqədardırlar, madam ki, bizim xeyrimiz onların və onların xeyri bizimdir, madam ki, onlar bizim xeyrimizi istəyirlər, böylə isə nə üçün onlar Azərbaycan təbəliyini qəbul etməyi sığışdırmayırlar, nədəndir Azərbaycan təbəəsi olmaq istəməyirlər? Vəqta ki, onlar təbəə olmaq istəməyirlər, o qabaqca ərz etmiş olduğum hallar var, böylə olan surətdə biz də heç vaxt təbəə olmaq istəməyənlərə, köhnə fikirlərdə olanlara seçkidə iştirak haqqı verə bilməriz.

Bu nitqdən sonra Sosialistlər fraksiyası, Vansoviç və Malxazov tərəfindən bir neçə təklif varid [daxil] olur. Malxazov sosialistlərin təklifinə şərik olaraq, özününkünü geri götürür. Vansoviçin təklifi budur ki, 25 yaşını tamam etmiş olanlara ancaq haqqı-iştirak verilsin. Bu təklif səsə qoyularaq əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə rədd edilir.

Sonra sosialistlər tərəfindən edilmiş olan iki təklif səsə qoyulur. Birinci təkliflə

şəhər dairəsində yaşayan ümum əhaliyə seçki ixtiyarı verilməsini istəyirlər. Təklif əksəriyyəti-ara ilə rədd edilir. İkinci təkliflə son bir ay müddətində bir şəhərdə yaşayanlara haqqı-iştirak verilməsi istənilir. Bu təklif dəxi qəbula keçməyir.

Nəhayət, layiheyi-qanuniyyənin üçüncü maddəsi Parlaman komissiyasının qəbul etmiş olduğu qaydası ilə səsə qoyulur və əksəriyyəti-ara ilə qəbul olunur.

Beş dəqiqə tənəffüs elan edilir.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Cəbhələrdə

3 avqust

Oneq[a] işğalından ötrü qızğın müharibə gedir. Oraya dabravollar desant çıxarmaqla bərabər, iki paroxodla şəhəri bombardman edirlər. Şəhərin yanan hissəsini düşmənlər işğal etmişlərdir.

Ladoj [Ladoqa] gölünün şimal tərəfində Finlanda sərhədinin cənub tərəfinin 5 verstliyində qoşunlarımız bir neçə kəndləri işğal etmişlərdir. Bizim qoşunlar Pskov hissəsində hücumla keçmişlərdir. Bizim irəliyə yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir. Minsk şəhərinin şimal-şərq cəhətinin 15 verstliyində biz bir neçə kənd işğal etdik.

Yekaterinoslav səmtində bizim hissələr Verxnedneprovsk üzərinə yürüş edirlər. Poltavanın qərb cəhətinin 30 verstliyində qızğın müharibə gedir. Bizim hissələr müharibə ilə Vityuqi-Burtinonovka xəttinə çıxmışlardır.

Volqa nəhrinin sol kənarında Baskunçak dəmiryolu civarında hissələrimiz bir

neçə kəndi işğal etmişlərdir. Verxneuralskin 40 verstliyində biz, İletska nam [adlı] şəhəri tutduq. Biz yenidən 500 əsir aldıq. Bu dairədə son 5 gündə 2500 nəfər əsir almışdıq. Troitska üzərinə olan yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Çelyabinsk şimal tərəfindən bizim qoşunlar Miass və Teç[a] nəhrlərinin boyu ilə yürüşdə davam edirlər. Biz Dalmatovo[nu] işğal ilə Şadrinsk üzərinə yürüş edirik.

* * *

N ordusunun ərkani-hərbi [qərargahı]. Pskovun şimal-şərq tərəfində biz bir neçə kənd almışdıq. Pskovun cənub-şərq hissəsinin 20 verstliyində Kuryatyev, Rojansk, Filonovo nam kəndləri işğal etdik. Pskov-Ostrov dairəsində biz ciddi surətdə həmlə edirik.

Kiyev - Mayaki dairəsində su yolu (vodoprovod) tutmaq istəyən bir donanma dəstəsi tərəfimizdən məhv edilmişdir.

İsveçrədə ümumi tətillər

Lion - Simsiz teleqraf mövqifi [stansiyası] xəbər verir ki, İsveçrənin Bazel və Sürix şəhərində əmələlərin tətilləri-ümumi başlanmışdır.

Royter agentliyindən

Lahey - Macarıstan və bolşevik Rusiyadan məəda [başqa] hər yerdə, hər miqdarda çay və qəhvə çıxarılmasına müsaidə edilmişdir.

Kopenhaq - Hindenburg marşal Foşa müraciətlə rica edir, o, Müttəfiqləri Kayzeri-məxlunu [taxtdan salınmış Kayzeri] məhkəməyə cəlb etməkdən vaz keçindirsin və bəyan edir ki, özünü Müttəfiqlərin ixtiyarına verəcəkdir.

London - Macarıstan heyətində tapılan sənədlərdən anlaşılır ki, Macarıstan bolşeviklərinin məqsədi Avstriya bolşeviklərinin müavinəti ilə Vyanaı işğal etmək imiş. Heyətdə külli bomba və dinamit tapılmışdır.

- Almaniyayı yenidən təqsim etmək [bölmək] münasibətilə, Almaniyada hökumət böhranı olduğu şayə olmaqdadır [deyilir].

Hindustan işləri

Məclisi-Əyanda Lord Sinin təklifinə görə, Hindustanda islahat layihəsi tərtib etmək üçün bir komisyona təşkil edilmişdir.

Paris - Birinci zəruri şeylərin qiyməti fəvqəladə bir surətdə artdığı üçün, hökumət əhalinin təzyiqi ilə ərzaq gətirilmək üçün sərhədi açmağa qərar vermişdir.

Helsinqfors [Helsinki] - Xəbər verirlər ki, Petroqradda olan bütün əcnəbi səfərxanaları bolşeviklər işğal etmişlərdir. Orada olan bütün kağızlar zəbt, qulluqçuları həbs etmişlərdir. Bunları casusluqla ittiham edirlər. Bolşeviklər elan etmişlər ki, hər kəsdə silah tutularsa, atılmaqla edam ediləcəklərdir.

Kopenhagen - Eston qəzetələri xəbər verirlər ki, Petroqrada üzərinə müvəffəqiyyətlə hücum edən Şimali Rusiya ordusu məğlub olub, Petroqrada yanında işğal etdikləri bir çox kəndləri, o cümlədən Krasnaya Qorka səngərini tərəkə məcbur olmuşlardır.

Roma - Palermo, Turin, Lekkormda əhali, ərzağın bahalanmasına protesto edərək nümayişlər qurulmuşdur. Romada tacirlər, malların 50 faiz əskilməsinə rizalarını vermişlərdir.

Paris - Havas ajansı xəbər verir. Amerika sülh mürəxxəsləri [nümayəndələri] şərafinə verilmiş olan ziyafətdə amerikalılar demişlər ki, bu vaxtadək biz Müttəfiqlərlə bərabər müharibə eyləmişik. Şimdidən sonra isə bərabər işləyəcəyik.

Dabravolların məlumatı-rəsmiyyəsi

Volqa nəhrinin sol kənarında olan Elton gölü civarında Qafqaziya ordusu hissələri Ural qoşunları ilə rəbitəyə girişmişdir. Hacı-Tərxan cəbhəsində Volqa nəhrinin sol kənarında ikigünlük müharibədən sonra, bizim hissələr Vladimirovka ilə Axtubanı bolşeviklərə tərək etdilər. Kamışın cəbhəsində təbəddülat [dəyişiklik] yoxdur.

Don cəbhəsində - Balaşov dairəsində müharibə bizim üçün müvəffəqiyyətli olmuşdur. Don qoşunları üç top, 20 pulemyot, 300 tüfəng qənimət almışlardır. 300 əsir də tutulmuşdur. Talov[aya] səmtində donlular Buturlovkaya həmlə edib 3 top ilə 20 əsir almışlardır.

- İyul ayının 30-da Çornı Yar və Axtubada olan kəşfiyyat nəticəsi olaraq bir ingilis aeroplanı yaxdırılmışdır. Digər bir ingilis aeroplanı yanıb düşmüşdür.

- Don cəbhəsində Talov[aya] səmtində Buturlinovka dairəsində müharibə davam edir. Bobrov səmtində düşmənlər yürüş edirlər.

- Xarkov səmtində Sutçan dairəsində bizim hissələr müharibə ilə Novoçer-kasski işğal etmişlərdir. Qadyaç səmtində qırmızı qoşunlar Vorsklaya tərəf çəkilmişlərdir. Kremençuk səmtində tərəfi-mizdən Kobelyaki şəhəri işğal edilmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

General Vrangel ilə müsahibə

“Jizn” qəzetəsi müxbiri ilə müsahibə edən Qafqaz ordusunun komandanı general Baron Vrangel Qafqaziya ordusu ilə Kolçak ordusunun tezmi mülhəq olacaqları [birləşəcəkləri] sualına cavab olaraq demişdir ki, bu müddəti təyin etmək çox müşküldür. Bunlar, ordunun və Ural ordusunun müvəffəqiyyətindən asılıdır. Mənim bu saat bütün cəbhələrdə müvəffəqiyyətim vardır. Volqanın aşağısında Çor-nı Yar dairəsində Baskunçak gölü civarında Saratov – Hacı-Tərhan yolunu qət etmişik [kəmişik]. Böyləliklə Hacı-Tərhan qruppası qət edilmişdir. Mən, zənn edirəm ki, Hacı-Tərhan müqəddəratı qət edilmişdir. Volqanın yuxarısında 5 günlük müharibədə biz, Kamışında olan düşmən dəstəsini kamilən sındırdıq. Dünən axşam, biz, Kamışını işğal etdik. Kamışın dəstəsini Volqaya tərəf püskürdüb, onları məhv etdik. Bu müharibə zamanında 30-dan ziyadə top, 10 min əsir almışıq. Şimal tərəfdə bizim müvəffəqiyyətimiz davam edir. Kamışını almaqla Ural ordusu ilə mülhəq olmağımıza müsaidə edir. Bu qoşunların mülhəq olmasını yaxın zamanda gözləmək olar.

* * *

- İcra komitəsi bəyan etmişdir ki, hər kəs general Yudenici ya ölü, ya diri gətirərsə o adama 500 min rublə mükafat verəcəkdir. Hər bir gətirilən ofiserə 10 min rublə veriləcəkdir.

- Tsaritsın və onun ətrafında heç bir bolşevik müəssisəsi yoxdur. Əmələ və kəndçilər özlərinin bolşeviklərə olan rəftarını dəyişdirmişlər. Komissarların tutulması xüsusunda camaat kəndisi məmurlara müavinət edirlər. Komissarların başçıları təbiidir ki, pişəzvəqt [qabaqcadan] gizlənmişlərdir. Bu vaxtadək 100 nəfərdək komissarları tövqif [tutmuş] və divanı-hərbə vermişlərdir. Camaat özü də 90 nəfər komissarları tutub öldürmüşlərdir.

Saratovda

Saratovdan verilən məlumata nəzərən, əhali görünməmiş surətdə ərzaq müşküləti çəkir. Yeməyə bir şey yoxdur. Azad satış mən' [qadağan] edilmişdir. Əhali aylarla ağ çörək üzü görməyir. Ət də yoxdur.

Hacı-Tərhanın işğalı

“Naşe vremya” yazır. Mövsuq [etibarlı] mənbədən aldığımız məlumata görə, Dabravol ordusu tərəfindən Hacı-Tərhan işğal edilmişdir. Bolşevik gəmiləri “torba”ya düşmüşlərdir. Bolşevikləri Volqa nəhrindən və dənizdən sıxışdırırlar. Bu günlərdə bolşeviklər gəmilərini təslim etmişlərdir.

Kiyev əhatə edilmiş

Yekaterinodar - Poltavada nəşr olunan bolşevik qəzetələri yazırlar ki, Kiyev şəhəri üsyançılarla əhatə edilmişdir.

Minskin işğalı

Havas, Royter qəzetəsi xəbər verir ki, Minsk quberniyası əhalisindən təşkil edilmiş olan dabravol dəstəsi Minsk şəhərini işğal etmişlərdir.

Cənubi Rusiya Konfransı

Cənubi Rusiya Konfransı heyəti-rəyasəti ilə general Denikinin Yekaterinodarda müşavirəsi olmuşdur. Müşavirə nəticəsində qərara alınmışdır ki, Dabravol ordusundan da Konfrans heyətinə nümayəndələr daxil edilsin. İyulun 29-da Konfrans Yekaterinodar şəhərindən Rostova köçürülmüşdür.

İngilis əsgərləri

Sevastopoldan teleqraf edirlər ki, alınan məlumata görə, bu yaxınlarda Sevastopola və Feodosiyaya ingilis əsgərləri gətiriləcəkdir. Bunlar Dabravol ordusunun arxasını təmin edici işlərə məşğul olacaqlardır.

Kronştadt yanır

“Deyli meyl” qəzetəsi xəbər verir ki, Kronştadt yanır. 7 bolşevik gəmisi ağ bayraq qaldıraraq İngiltərə donanmasına təslim olmaq üçün hərəkət etmişlərdir.

Rus pulları

Knyaz Urusovun verdiyi məlumata görə, İngiltərə kooperativləri İngiltərədən manufaktura və başqa mallar almaqdan ötrü Rusiyaya 30 min ingilis lirəsi vermişlərdir. Çünki İngiltərədə rus pulları götürülməyir. İtaliya rus kooperativlərinə 10 min lirə verib ayaqqabı və manufaktura təklif edir.

Qənd

İstanbuldan Sevastopola gələn paroxodların qulluqçuları gətirdikləri qəndin girvənkəsini 10 manat Nikolay puluna satırlar.

Donanmanın zəbti

Sormovoda olan vaqon və maşın zavodu əmələləri Oka nəhri ilə Volqa nəhri bitişən yerdəki hərbi donanmanı zəbt etmişlərdir. Bolşeviklər donanmanın təslim edilməsini ciddi surətdə tələb etmişlərsə də, fəhlələr imtina etmişlərdir.

AZƏRBAYCAN XARİCİNDƏ

Bu günlərdə, bir ay bundan əvvəl Bakıdan Xarkova getmiş bir gənc Bakıya qayıtmış, Xarkov, Yekaterinodar, Rostov, Pyatıqorsk, Petrovsk, Dərbənddəki müşahidətini, bu yerlərin əhvali-siyasiyyə və ictimaiyyəsinə bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] mühərririmizə nəql etmişdir:

Xarkovda

Xarkovda hökumət dabravollardadır. Onlar özlərini qayət fəna aparır. Dabravol ordusunun nəfərləri hər gün sərxoş olaraq bəzi ümumi yerlərdə qalmaqla çıxarırlar. Ara-sıra ticarət əhlinə mənsub adamları tutub aparır, onlardan para aldıqdan sonra buraxırlar. Pul verməyənləri öldürürlər. Pul verənlərdən də imza alırlar ki, guya, kazaklar onunla hüsn-rəftarda bulunub kəndisindən heç bir şey almamışlar. Hər kəsdə qızıl və gümüş və yaxud yanında para olduğunu bilsələr, həman saat bir çox vasitələrlə onun sər-

vətini əlindən alacaqlar. Habelə, küçədən keçərkən birisinin yeni əlbisəsini və yeni ayaqqabısını görsələr, həman saat əlindən alacaqlar.

Son günlərdə Prut adlı bir yəhudini aparıb ondan 50 min para tələb etmişlərdi. Ən nəhayət, onun arvadı 30 min manat verib ərini kazakların əsarətindən azad etdirdi. Yəhudiləri görməyə gözləri yoxdur. Habelə, fəhlələri ümumiyyətlə çox təziq edirlər. Fəhlələrin təziqi dabravol ordusu nəfərlərinin xudsəranəliklərindən [özbaşınalığından] deyil, bununla bərabər, iş başında olanların əmri ilə fəhlələri sıxırlar. Dabravollar Xarkova gəldikdən sonra, iki min nəfərə yaxın fəhləni bolşeviklikdə müttəhim edərək Yarmaroçnu meydançasında pulemyotla tamamilən onları qırdılar.

Şəhərdə məişət get-gedə bahalaşır. Qara çörəyin girvənkəsi 18 manat, qənd, çay əbədən tapılmayır. Düyünün girvənkəsi 60 manat, kişmiş 50 manat. Üçüncü növ papiros 15-16 manata satılır. Ticarət tamamilən yatmışdır. Sərvətdarlar şəhərdən kazaklar tərəfindən qarət edilmələrindən qorxaraq qaçırırlar. Habelə, yəhudilər də kəsərlə [çoxluqla] şəhərdən çıxırlar. Orada bir çox müsəlman tələbəsi var. Bəzisi qulluq edirlər. Bir çoxları Azərbaycana gəlmək istəyirlərsə də lakin mümkün edəmməyirlər. Əvvəla, onlar üçün vəsiqə almaq çox müşküldür. Saniyə [ikincisi], yol xərci tapmayırlar.

Kubanda

Rostovda öylə bir xariqülədə əhval yoxdur. Yekaterinodarda isə dabravollar əleyhinə böyük bir nifrət müşahidə edilir. Kubanlılar ilə dabravollar arasında kəs-

kin bir ixtilaf var. Bu ixtilafın da başlıca səbəbi Ryabovolun dabravollar tərəfindən qətl edilməsidir. İxtilaf hətta çarpışmağa mübəddəl ola [çevrilə] biləcək bir dərəcəyə vardığından, iyulun 11-də Yekaterinodarda Dabravol Baş komandanlığından bir əmrnamə nəşr edilmişdi ki, dabravol əsgərləri Yekaterinodardan çıxınsınlar. Yekaterinodardakı dabravol ordusu Rostov, Xarkov və Taqanroqa gedəcəklərdi.

Kuban hökumətinin bizimlə rəftarı çox yaxşıdır. Ümum kubanlılarda azərbaycanlılara qarşı düşmənənə hərəkət müşahidə edilməyir. Kuban hökuməti bolşeviklərlə hali-hərbdə bulunursa da, Kuban xalqı bolşeviklərə bir o qədər də düşmən nəzəri ilə baxmayırlar. Son zamanlarda kubanlılar dabravolları heç görmək belə istəməyirdilər. Zətən dabravolların xalqla əlaqəsi həp bir qərar ilədir. Yekaterinodarda “çaşka çay”da bir rus polkovniki özünü Azərbaycan Parlamanı üzvü adlandırmaqla bərabər, bizim haqqımızda uca səslə öz arxadaşlarına məlumat verməklə bütün “çaşka çayda”kılının nəzəridiqqətini özünə cəlb etmişdi. O deyirdi ki, guya Azərbaycan xalqı Denikinin yolunu gözləyir. Bəzi Osmanlı agentləri xalqı azdırmış. O cümlədən olaraq Məhəmməd Əmin Rəsulzadə guya Osmanlı dövlətindən külli miqdarda para alıb xalqı Rusiyadan ayırmaq təbliğat və təşvi-qatında bulunmuş. Əgər 500 kazak Bakıya səfər etsəymiş, iki-üç gün müddətində Bakını işğal edə bilərmiş. Bununla bərabər, Azərbaycanın ruslara, ələlxüsus Gürcüstandan qovulan rus zabitlərinə ehtiram edərək onlara müavinəti-nəqdiyyədə [pul yardımında] bulunduğunu da

etiraf edərək, azərbaycanlıların bu cür “vəzifə”şünaslıqlarını təqdir edirdi. Məzkur polkovnik bu müsahibəsini Pyatıqorskda da söyləyirmiş. Habelə vaqonda da bu kimi “məlumat”lar verirmiş.

Dağıstanda

Petrovskda böyük bir hərc-mərclik davam edir. İstər gündüz, istər gecələr mü-təmadiyən [daim] tufəng atılır. Dabravol saldatları hər zaman sərxoş olub küçə-bazarda dolayırlar, yoldan gedənləri təciz edirlər [incidirlər].

Bizim pulumuzu rəsmi idarələrdə götürməyirlər. Çünki dabravol komandanlığı götürülməməsini əmr etmişdir. Bazarda alış-verişdə hər nə qədər qəbul edirlərsə də, qiymətindən aşağı alırlar. Məsələn, çörəyin məzənnəsi 5 manat olduğu halda bizim pul ilə 7 manata satırlar.

Məişət getdikcə Petrovskda çətinləşir. Ticarət əhli və ətraf kənd xalqı şəhərə mal gətirməkdən ehtiyat edirlər. Həmçinin Kuban ərzaq buraxmayı. Bunun üçün get-gedə birinci zəruri şeylərin qiyməti bahalaşır. Kuban hökuməti ilə Don hökuməti ayrı-ayrı olduğundan, əlaqələri çox yaxşı deyildir.

Bu günlərdə Petrovskda ingilislər “İraq”, “Venture”, “Asiya”, “Bakinets” paroxodlarını ki, onlar müsəlləh edilmişlər [silahlandırılmışlar], dabravollara təhvil vermişlərdir. İngilislər Petrovskda çoxdurlar. Habelə dabravollar da çoxdur.

Dəmiryol öz qaydası ilə işləyir. Dərbəndə gələrkən Dərbənd vağzalında bizim vaqonumuzdan 22 nəfər sərnişini kazaklar düşürüb kazarmaya apardılar. Onların 6 nəfəri çeçen, 3 nəfəri dağıstanlı, 2 nəfəri rus, qalanı da bakılı və iranlı

idi. Rusların birisini bolşevik komissarı olmaqda müttəhim edirdilər. Çeçenlərin 2 milyon manatadək paraları var idi. Onlar çeçenlərin məşhur tacirlərindən idi ki, mal almaq məqsədilə Bakı aşırı İrana getmək fikrində idilər. Pullarını almağa kifayət etməyib, kazaklar təcizlə əlbisələrini də soyundurdular. Məsələn, bir dəstə kazak gəlib onların yeni yapını alıb öz köhnə yapını onlara verdilər. İkinci dəstə gəlib o köhnə yapını da aldılar. Üçüncü dəstə papaqlarını, dördüncü dəstə arxaqlarını, beşinci dəstə şalvarını, altıncı dəstə də çəkmələrini aldılar. Axırıncı dəstə onların alt köynək-tumanlarını alıb öz köhnə əlbisələrindən onlara vermək istəyirdilər ki, buna çeçenlər qətiyyənlə razı olmadılar. “Biz ölərik, bu təhqiramiz hərəkətə razı olmarız” dedilər. Sonra bir polkovnik gəlib bizim bəzimizi azad etməklə bərabər bəzimizi həbsə göndərdi. Çeçenləri də təkrar təhtəl-hifz [mühafizə altında] Petrovskda göndərdilər.

Dərbəndin vəziyyəti qayət fənadır. Dabravollar orada özlərini ağa kimi ədd [hesab] edirlər. Bildiklərini yapır, bağlara və evlərə soxulur, mehmanxanalara hücum edərək müsafirləri qarət edirlər. Dərbənddə bizim pulumuzu rəsmi idarələrdə qəbul etməyirlər. Bazarda qəbul etdikdə əskik qiymətlə götürürlər. Sabiqdə bizim pul Dərbənd və Petrovskda deyil, hətta Qroznı və Vladiqafqazda da qəbul edilirdi.

Bizim vaqonları Dərbənddən çıxarkən Samaxurda saxlayıb axtarırlar. Axtarış zamanında kazakların əllərinə keçən saat, pulqabı və sairə çalınır [oğurlanır]. Hələ bəzi müsafirlərin əşyaları da oğur-

lanır. Xüsusən vaqon hərəkət edərkən müsafirlərin papaqlarını da alıb qaçırlar. Bu kimi ittifaqlar [hadisələr] hər zaman vüqu bulur.

Bizim jandarmalarımızın müsafirlərlə fəna hərəkətdə bulunmaları hətta Yekaterinodarda da söylənməkdədir. Fövqdə [yuxarıda] zikr etdiyimiz Parlaman üzvü polkovnik, Yekaterinodarda jandarmalarımızın hərəkətlərindən pək hərəratli surətdə bəhs edirdi. Onların qanundankənar hərəkətlərdə bulunmalarını hökumətimizin zəifliyi ilə təfsir [izah] edirdi.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Maarif nazirinin Bakıda çağırılmaq ehtimalı olan Xalq Müəllimləri Qurultayı üçün 35600 manat təxsisə [pul ayrılması] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

İstənilən məbləğ 20 milyonluq fondan buraxılsın.

- Ticarət və Sənaye və Ərzaq nazirinin Azərbaycandan ümumi əsas üzrə mal mübadiləsi qəsdə ilə 30 min pud darı aparması haqqında təşəbbüsətinə dair məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Rədd edilsin.

- Hərbiyyə nazirinin 1-ci Tatarski alay komandanı [Teymur bəy] Novruzovun vəzifəsindəki yararlığından dolayı general-mayorluğa tərfsi [yüksəldilməsi] haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Tərfi edilsin.

VƏTƏNİM!

Əli Şövqi əfəndiya

Sıldırımlı qayaları, dağları,
Yaylaları, səhraları, bağları,
Qaraları, ovaları, ağları,
Daşqın, coşqun seli, nefti yağları,
Xəzinələr ocağıdır vətənim!

Lalələri, çiçəkləri, gülləri,
Yasəmən, nilufər, qərənfilləri,
Dadlı meyvələri, xoş sünbülləri,
Xoş ləhcəli, sədalı bülbülləri,
Cənnətin bir bucağıdır vətənim!

Vulkanlı təpələr, al-yaşıl çöllər
Heybətli dənizlər, möhtəşəm göllər,
Xışımlı nəhirlər, acıqlı yellər,
Şəhadət edərək həpsi deyirlər:
Qəhrəmanlar yatağıdır vətənim!

Nizamilər, Xaqanilər məskəni,
Uluq xanlar, Şirvanşahlar mədfəni,
Pənah gətirənlərin olmuş mə'məni,
Aman verməz kim olarsa düşməni,
Düşmənlərin duzağıdır vətənim!

Qartallar gələmməz, şahinləri var,
İstiqbalı görər, kahinləri var.
Nəcib bir milləti, haqq dinləri var.
Nə bir zalım, nə bir xainləri var.
Bir məhəbbət çırağıdır vətənim!

Zalımlar köksüyçün vardır mizrağı,
Zəfərsiz heç geri dönməz sancağı,
Məzar olmuş şəhidlərə torpağı,
İgidlər məskəni, qazi yatağı,
Məzlumlar dayağıdır vətənim!

*Bakı, 30 iyul 1919
Seyidzadə Bədrəddin*

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Daxiliyyə Nəzarətinə və surəti Dəmiryollar Fəhlələri İttifaqına olmaq üzrə bir təliqə [rəsmi məktub] göndərərək məlum etmişdir ki, həman ittifaq sədri namı ilə Rebrux, hökumətə olan etimadı xələldar etmək [pozmaq] qəsdilə yaxışmayan vəsaitlə mətbuat səhifələrində Məsai Nəzarətini müttəhim etməkdə davam etdiyindən naşi [etdiyinə görə], məzkurun [adı çəkilən şəxsin] ittifaqdan çıxarıldığı kimi, hərbi zaman qanunu mövcubincə [qanununa əsasən] də təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınması barəsində tədabir ittixazını [tədbirlər görülməsini] rica etmişdir.

- Neftçilər İttifaqı Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, fəhlələr-müəssisədarlar əlaqəsinə aid qəraradların qəbulunu, heç olmazsa, 15 günədək təcil etməlidir [təxirə salmalıdır]. Zira o vaxtadək əlaqə təb [çap] etdirilərək başqa-başqa müəssisələrə göndərilməklə, işbu məsələ haqqındakı nəzəriyyəni toplamaq mümkün olacaqdır. Əlaqə Nəzarət tərəfindən tərtib verilmişdir.

- Bakı köylərində Köy Komitələri Təşkilatı Komitəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, həmin komitələrin təmini üçün hökumət tərəfindən maddi müavinətdə bulunulsun. Bundan ötrü birdəfəlik 40 min manat və hər ay da 100 min manat verilsin. Daxiliyyə Nəzarəti işbu təşkilat məsələsini qeyri-məqbul bulmuşdur. Zira işbu məsələ zems-

tvoya [yerli özünüidarə qurumlarına] aid olduğu üçün ən yaxın zamanda Daxiliyyə Nəzarəti tərəfindən tərtib verilərək qanun kimi təsdiq ediləcəkdir.

BÖYÜK VEDİ HADİSATI

Ermənistanın siyasi nümayəndəsi [Tiqran] Bekzadyanın Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə Nəzarəti etiraz notasına cavabı münasibətilə avqustun 1-də Azərbaycanın Ermənistan nümayəndəsi [Məhəmməd] xan Təkinski Ermənistan Xariciyyə Nəzarətinə böylə bir nota təqdim etmişdir:

“Ermənistan Xariciyyə naziri həzrətlərinə.

Azərbaycan Xariciyyə nazirinin 12 iyulda verdiyi notasına Bekzadyanın cavabı məni işbu cavabı verməyə məcbur edir.

Cənab Bekzadyan Böyük Vedi hadisatını xəbər verməklə, doğru olduğunu isbat üçün təminat vermişdir. Müşarünileyin [adı çəkilən şəxsin] məlumatından Ermənistan hökuməti tərəfindən irsal olunan [göndərilən] qoşun dəstəsinin nə vaxt göndərilməsi məlum deyildir. Bununla bərabər, nə vaxt Böyük vedililər tərəfindən tufəng və pulemyot atəşinə tutulduğu, işbu dəstənin cəza dəstəsindən təfriqi [ayrılması, fərqləndirilməsi], nə vaxt cəza dəstəsinin göndərilməsi və müsəlman köylərinin nə üçün topa tutulması haqqında cənab Bekzadyan heç bir söz demədiyindən, mən də xülasə bir cavab verəmməm.

Bekzadyanın, Azərbaycan hökumətinin eyi xəbər almaması deməsinə cavab

olaraq məlum etməliyəm ki, erməni əsgəri hissələri iyulun 4-də Böyük Vedi köyünə yaxlaşıb və müzakirə vaxtında birinci dəfə olaraq ermənilər tərəfindən güllə patlamışdır. İşbu güllələrdən Böyük Vedi nümayəndələri Zeynalabdin Şıxəli oğlu və Nəsrulla bəy Bəşir bəy oğlu qətl edilmişlərdir. Bundan sonra fəqət Böyük vedililər atəş açmışlardır.

Müharibə axşamədək uzanmışdır. Böyük vedililərin mitralyozu olmamışdır. Böyük vedililər əleyhinə olan müharibədə piyada alayı qitəati [birlikləri] iştirak etmişlərdir. Həman gün axşam zamanı ermənilər geri çəkilərək Böyük vedililər əlində pulemyot, tufəng, cəbbəxana, çadır, hətta dəftərxanalarını buraxmışdılar. Böyləliklə, Bekzadyanın dediyi kimi, Böyük vedililər nərdən isə pulemyotlarla müsəlləh olmuşdurlar.

Yenə cavabən deyirik ki, həqiqətən, Böyük vedililəri pulemyot deyil, hətta dəftərxana ilə belə müsəlləh edən erməni qoşunları olmuşdurlar ki, fərar edərək müsəlmanlara buraxmışlardır.

Müsəlmanların nə üçün mübarizə etməsinə cavabən Böyük vedililər 300 dağılmış müsəlman köyünü, on minlərlə məqtul [öldürülmüş] müsəlmanları, xüsusən iki nümayəndənin qətlini göstərərək, köylərinin digər köylər kimi dağılması, özlərinin də digərləri kimi məqtul düşmək istəmədiyini deyirlər. Onların işbu əqidələri mübahisəyə səbəb olarsa da, fəqət dövlət əsasını dağıtmaq istədiklərini demək olmaz. Hər gün yapılan qətl-qarət və müsəlmanlar əleyhindəki iqdamatlar [addımlar, tədbirlər] Böyük Vedidən əlavə digər köyləri də Ermənistanı qəbul etməmək, başqa qonşu dövlətlərə

mülhəq olmaq [birləşmək] və yaxud kontrol altında yaşamaq istəməyə vadar edir.

Hər gün mən milisiya əlbisəsi ilə müləbbəs olan [geyinmiş] ermənilərin qətl-qarət, evlər üzərinə çapqın yapıqları haqqında şifahi və təhriri [yazılı] məlumatlar alıram. İşbu fəlakətlər bu yollarda deyil, İrəvanın küçələrində belə baş verməkdədir. Ermənilər müsəlmanların ağaclarını kəsirlər, bostan və bağlarını qəsb edirlər. Hətta Böyük Vedi ətrafında müharibə olduqda, o ətrafdan qaçmış müsəlmanlar mənə şikayət edərək deyirdilər ki, onlar ermənilərin müsəlman əlləri ilə əkilmiş əkinlərini yığmağı görmək istəməyirlər. Onlar bunu söylədikdə ağlayırdılar.

Məsələn, Ağzıbir, Maqos və digər köylərin taxıllarının nərdə olması sual edilir. Erməni hökumətinin onları xain deyə yerlərinə buraxmadıqlarından şikayət edirlər. Bir çox ilticadan [xahişdən] sonra bir para müsəlmanlara kəndi yerlərinə köçməyə icazə verildisə də, ermənilər onların mallarını qarət etdiklərindən, yəndən qaçıb dağılmağa məcbur oldular. Şimdi müsəlmanlar iltica edirlər ki, Azərbaycana köçürməklə onları ölümdən xilas etsinlər.

Müsəlmanların ərazisi bir çox yerlərdə ermənilərə icarəyə verilmişdir. İşbu ərazi cümləsindən Ermənistan Məclisi-Məbusanı əzası [üzvü] müsəlmanların da yerləri vardır. Son zamanda hökumət tərəfindən bu məsələ ləğv edilmişsə də, bundan bir mənfəət hasil olmamışdır. Zira ermənilər ərazini verməkdən imtina edirlər.

Məzkur [deyilən] həqiqətləri təsdiq üçün mənə bir çox təhriri [yazılı] sənədlər mövcuddur.

Cənab siyasi nümayəndə Bekzadyan, Xariciyyə nazirini inandırır ki, Ermənistan da ağ və qara irqli vətəndaş yoxdur, həpsi birdir. Hətta Ermənistan hökuməti müsəlmanları qətl edən iki erməni saldatını gülləboran etdirmişdir. Bunu mən təsdiq edəmməm. Fəqət deyə bilərəm ki, bu vaxtdək Ermənistan Məclisi-Məbusanı ölüm cəzasını təsdiq etməmişdir.

Bekzadyanın Azərbaycan Hökumətinin Ermənistanın daxili işlərinə müdaxilə etməməsi haqqındakı sözüna cavabən deyirik ki, işbu hadisat Ermənistanın ixtilafsız torpağında deyil və Ermənistan vətəndaşları haqqında deyil, zira bundan ötrü və siyasi nümayəndənin müdaxilə etmə deməsi üçün Böyük Vedi üzərində Ermənistan hökumətinin, heç olmazsa, öz ixtiyarının ilk qədəmini təsis etməsi lazımdır. Binaənileyh, oraya qoşun göndərilməsini üsyan etmiş vətəndaşları cəzalandırmaq kimi adlandırmaq olmaz.

Rica edirəm ki, mənim səmimiyyətimi qəbul edəsiz, əfəndim.

Təkinski”

- Xariciyyə Nəzarəti işbu günlərdə Parisdən bir çox məlumat almışdır ki, ən yaxın zamanda təhqiş edərək mətbuat vasitəsilə nəşrə başlayacaqdır.

ŞƏHƏRİMİZ İDARƏSİZLİYİ

Bir millətin dərəcəyi-maarifi, o millətin sakin olduğu şəhər və məhəllələrin zahiri şəkil və təmizliyi ilə mütənasibdir.

Bir millətin zövqi-ruhanisi [mənavi zöv-

qü], içində oturduğu mənzillərin, gəzdiyi yolların, dolaşdığı meydanların, bağçaların dərəcəyi-lətafəti ilə müqayisə edilir.

Bir millətin həyatı-ictimaiyyəsi, əsri-dərunisi [daxili sirləri, daxili dünyası] zahirindən, zahiri həyatından bəllidir.

Bir millətin əxlaqı, içində ömür sürdüyü yerlərin bulunduğu halı ilə təqdir edilir [ölçülür, qiymətləndirilir].

Biz özümüzü min dil ilə mədh edəlim. Mədəniyyətə olan istedadımızı kamali-fəxr ilə tərif edəlim. Adi nümayişlər ilə özgələrə özümüzü göstərəlim.

Həpsi boş, həpsi müvəqqətidir. Bir xarici, bir müsafir bizim məmləkətimizə gəlidi vaxt, təbii, bizim dərəcəyi-maarifimizi, milli fəzilətimizi, əxlaqi-ümumiyyətimizi, mədəniyyətə olan istedadımızı bilmək istəyəcəkdir.

Bunun üçün məktəblərimizi, ümumi kitabxanalarımızı, muzələrimizi [muzeylərimizi], asari-ətiqəmizi [tarixi abidələrimizi], sənayeyi-nəfisələrimizi [incəsənət əsərlərimizi], emalatxanalarımızı görmək arzu edəcəkdir.

Lakin durbin [uzaqqörən], bəsirətli bir xarici, bunları görməmişdən də dərəcəyi-mədəniyyətimizi təqdir edə bilər.

Əvət! Bakının zibilli küçələrini, murdarlıqlarını görən bir müsafir əhvali-idarəmizin, zövqi-millimizin nə halda olduğunu heç demədən, təhqiş etmədən anlar.

Hələ Quba meydanını, əsl müsəlman bazarlarını, müsəlman məhəllələrini görən bir xarici üçün artıq bir zəhmət istəməz.

Bu həyatımız, bu murdarlığa səbr və təhəmmülümüz [qatlaşmağımız], daha doğ-

rusu ünsiyyət [vərdiş] və adətimiz, bizim ruhumuzu, fikrimizi, istedadımızı olanca açaqlığı ilə göstərir.

Aman, ya rəbbi! Bu istidə, o toz-torpağa, o murdarlığa, o həyata səbr nə deməkdir?

Bugünlərdə Quba meydanından, Bazarını küçədən keçən bir məbus [Parlament üzvü], bir hökumət ricalı [hökumət adamı] əcəba o çirkin mənzərəni, o həyatsız [həyatı yandırıb qovuran, məhv edən] həyatı heç görməyirmi?

O yerləri görənlər Bələdiyyə İdarəsi əzasının [üzvlərinin] ürəyində əcəba zərrə qədər bir məsuliyyət hissi, həyası oyanmayırmı? Nədir, adi üsuli-sihhiyyəyə [gigiyena qaydalarına] belə zidd olan bu sihiy-yəsizlik?

Şəhər bələdiyyəsi aldığı milyon borcları əcəba haraya xərc edir?

Quba meydanının halı yavaş-yavaş şəhərin özgə yerlərinə də keçir. Ən məşhur və görkəmli küçələrimizdə də zibil, murdarlıq əskik deyil.

Altı aydan artıqdır ki, müsəlman məhəllələrində yığılan zibil, torpaq təpələri çəkilib təmizlənmə bilməyir. Külək olan vaxtda o təpələrdən, o yığın zibillərdən meydana gələn toz buludu, o buludların insanların üzlərini, dükanların yaş mallarını, meyvələrini nə hala saldığını görməlisiniz.

Şəhərin zibilini, toz-torpağını keçəndən sonra bir halı daha var ki, böyük və mədəni, xüsusilə paytaxtımız [olan] bir şəhərə əsla yaraşmıyır. O da ümumiyyətlə dükançıların “tretuar”ları [səkiləri] qismən zəbt və qəsb etmələridir. Hələ bir çox baqqal dükanları mallarının bir

çoxunu tretuara, küçəyə doldurmuş, gəlib-keçənlərin yollarını adətə kəsmişlərdir. Son vaxtlarda isə küçə başlarında, kənarlarında müstəqil meyvə sərgiləri vücuda gətirib küçənin nizam, rahat və intizamını pozmaqdadırlar. Bunlar, bu asan üstü açıq dükanlar axır vaxtlarda şəhərin hər küçəsində göbələk kimi artmaqdadır.

Şəhərin zibilliyinə, konkasızlığına, dükançıların, hər kefi istəyən meyvə satanların ümuma məxsus olan tretuar və küçələrin birər qisimlərini qəsb etmələrinə baxınca insan bu böyük və dövlətli şəhərin sahibi, bələdiyyəsi olmadığı zənninə düşür.

Bu hal isə Azərbaycan paytaxtı üçün ləkədir. Azərbaycan istiqbalı [gələcəyi] üçün ümitsizlikdir. Azərbaycan idarəsi üçün qüsurdur. Xaricilərə qarşı idarəsizliyimiz nümunəsidir. Mədəni istedadsızlığımız əlamətidir. Köhnə adətimizdən ayrılmağımız nişanəsidir.

Doğru, bunlar xırda şeylərdir. Lakin, bilməli ki, xırda şeylər bütün həyatı-ictimaiyyətimizin, üsuli-idarəmizin, qabiliyyəti-istiqlaliyyətimizin birər dilsiz şahidləridir. Buna görə, məmləkətin müqəddəratını öhdələrinə alan məbuslarla ricalihökumət yüz minlərcə camaatın istirahətini pozan bu hala, bələdiyyənin bu tənbellik və qanunsuzluğuna bir nəhayət verməlidir.

Milyonlarla aldığı və yenidən almaq istədiyi borclara müqabil, ondan iş və təmizlik tələb etməlidir.

Şəhərimiz idarəsizliyinə çarə edilməlidir.

Ümidvar

AZƏRBAYCAN İSLAHATI

I

Daxiləməz haqqında

Hər məmləkətin qüvvəti, əzəməti daxiləsinə bağlıdır. Daxilində maddi, mənəvi bir irtibat [bağlılıq] olmazsa, xaricində də o qədər əhəmiyyəti olmaz, kimsənin etina və etibarını cəlb edəmməz, kimsə ilə əlaqədə bulunmazz.

Məmləkətdə əhali tərəfindən yaşamağa bir ləyaqət görülməzsə, hökumət acizləşər, əli-qolu bağlı əsir halına düşər, istifadə edəcəyi mənbələrdən məhrum olar, qonşu dövlətlərlə siyasi və ticarəti münasibata girişməyə müvəffəq olamaz. Çünki dövlət və məmləkətin nüfuz və etibarı, daxilindəki əmniyyət, mədəniyyətdən, əhalidəki vətənpərvərlik və hüquqşünaslıqdan [hüququnu bilməkdən] ibarətdir.

Hüquqşünas əhalisi olan hər məmləkət, hər dövlət ümum dünyanın hüsn-təvəccöhünü qazanmışdır, mədəniyyətin övci-əlasına [zirvəsinə] varmışdır, cahanın bütün sərvətini kəndi ölkəsinə toplamışdır.

Tarixi-ələm, millət etdiyi ümum dövlət və məmləkət ərbabının daxilindəki tərəqqiyyəti, tarixdəki fütuhətini [fəthlərini, nailiyyətini] birər-birər qeyd edərək, ədalət, əmn-asayışla yaşayanları və islahat uğrunda çalışanları təqdir, məmləkət və dövlətin nə olduğunu anlamayıb pusuda duran düşmənlərə yol açanları, vətən övladı ikən yabançılar kimi sərsərilik edənləri təlin edir [lənətləyir], namına dünya var ikən səhifələrində silinməyəcək mələnət [lənət] abidələri yapır.

Bu nöqtəni ətraflıca anlamaq üçün Birinci Sultan Osman dövründən Üçüncü Sultan Məhəmməd xanın zamanına qədər Osmanlı vətənpərvərliyini, Birinci Əhməd xandan Dördüncü Sultan Murad xan əsrinədək olan etinasızlığı və törətdiyi müdhiş nəticələri nəzərdən keçirməlidir.

Daxildəki islahat və tərəqqiyyət xüsusatı yalnız hökumətə aid deyildir. Ən böyük və ən mühüm qismi əhalinin, bilxassə vətən və hökumət sahibi millətin öhdəsindədir. Millət, milləti-hakimə olmaq məziyyətini anlayaraq yabançılara itaət etməmək, kəndi istiqlal, kəndi hökumətini möhkəmlətmək üçün ancaq və ancaq içərisində maddi-mənəvi bir irtibat vücuda gətirməli və bu irtibat sayəsində milli duyğu, milli haqq, milli səltənət silahı ilə müsəlləh olaraq [silahlanaraq], mövcudiyyəti-milliyəsi ilə meydana çıxmalıdır.

Bu xüsusda “Əfqan tarixi” dəxi mühüm sətirlər qeyd edir. Quldurlar yatağı kəsilib, çapovulçular meydanı olan Əfqanıstan bu gün əfqanlıların vətənpərəstliyi, milliyətpərvərliyi, istiqlaldostluğu ilə müəzzəm [böyük] bir hökumət şəklinə qonulmuşdur.

Əfqan əmiri əmir Əbdürrəhman xan həzrətləri “Təcüt-təvarix”ində deyir ki:

“Əgər Cənabi-Haqqın tövfiqi, millətimin yardımını olmasaydı, mən kəndi başıma Əfqanıstanı vücuda gətirəmməzdim. Həman Rusiyada qalacaq və ömrümü bitirəcəkdəm.”

Binaənileyh, millət hökumətlə daima birgə çalışmalıdır. Bəlkə də, daha ziyadə çalışmalıdır. Çünki millət gördüyü və diqqət etdiyi işləri hökumət görəmməz. Hö-

kumət xarici və daxili idarələrin, münasibətin çarələrini bulmağa uğraşarkən, soyaqlardakı, ötədə-bəridəki saçmaları, dedi-qoduları görməyə vaxt bulmamaz.

Bununla bərabər, hökumət dəxi nəzəri-ətinadan uzaq tutmamalıdır. Zira daxilədəki müamilat [rəftar] və hərəkət başqa dürlü olarsa, zamanlarla Fransada, Portuqalda və sair yerlərdə vüqu bulan vəqəələrin zühuruna ehtimal edilər. Bunasına hökumət, başqa nöqtələrinə də millət kəndisi diqqət etməlidir.

Millət yeni təşəkkül etmiş məmləkətdə quldurluğa, adam öldürməyə, qumar oynatmağa, cibgirliyə və sair bu kimi çirkin hərəkətlərə yol verməməlidir. Beş para nəfi [xeyri] üçün canavarlar çəngalından [çaynağından] qanlar bahası ilə xilas edilən müqəddəs yurdumuzda bahalıq törətməyə, ərzaq və məkulatı [qida maddələrini] gizlətməklə əhalini müşkülata düşər etməyə imkan buraxmamalıdır. Böylə alçaqlıqları irtikab edənləri [işləyənləri] məqami-aidinə bildirməli, qanunən onları təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] almalıdır. Hiylə, nifaq, təməllüq [yaltaqlıq] və boşboğazlığı tərək etməli, vətənin maddi və mənəvi tərəqqiyyətinə qeyrət etməlidir. Zira alçaqlıq, məmləkəti abad etməz, düşməyə cavab verəmməz, islahat vücuda gətirəmməz.

Keçmiş fəlakəti təkrarən görməmək üçün daima istiqlal və haqqi-hakimiyyət yolunda çalışmalı, milli haqq, milli duyğu, milli səltənəti göz bəbəyi kimi hiyf etməliyiz. Bununla millət, millət; məmləkət də məmləkət olar.

Moskov hakimiyyəti-mənhusəsi altında əzildiyimiz zamanlar unudulmasın. O hakimiyyət bizi milli haqq, milli səl-

tənət sövdasında görüb əzməyirdi. Yalnız yaşamağa qabil deyilsiniz deyə bizi boğurdu, edam edirdi, ötəyə-bəriyə sürürdü. Əgər o müdhiş canavar haqqi-hakimiyyət və istiqlali-millinin xəyalımızdan belə keçməsinə hiss etsəydi, heç şüb-həsiz ki, bizdən bir çocuq da olsun salamat buraxmazdı.

Ayn. Ayn.

FƏHLƏLƏRƏ ƏRZAQ

Fəhlələrin bahalıqdan çəkdikləri əziyyəti və məşəqqəti nəzərə alaraq Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsəvat”ın Mərkəzi Komitəsi Bakı və ətrafının mədən dairələrində çalışmaqda olan işçilərə və zəhmətkeşlərə bilafərqi-din və millət [din və millət fərqi olmadan], ərzaq cəhətinə müavinətdə bulunmağı təhti-qərara almışdır. Buna görə, Mərkəzi Komitə Kəndçilər İttifaqı ilə danışığa girib lazımi miqdarda birinci zəruri şeylər almağa müvəffəq olmuşdur.

Alınan ərzağı fəhlələrə paylamaqdan ötrü “Müsəvat” firqəsi bütün rayonlarda olan şöbələrinə müraciətən tələb etmişdir ki, ərzaq paylamaq üçün öz aralarından bacarıqlı adamlardan ibarət xüsusi heyət təşkil etsinlər. Heyət ərzağa möhtac olan fəhlə yoldaşların siyahısını götürüb saxlamalıdır və digər surətini də mərkəzə bildirməlidir ki, Mərkəzi Komitə möhtacların miqdarına görə ərzaq ala bilsin. Bu günə kimi Ağ şəhər və Qara şəhər, Suraxanı, Balaxanı, Sabunçu və bir çox dairələrdə olan şöbələr böylə heyətlər təşkil edib işə başlamışlardır.

Bahalıq və onun fəhlə həyatına təsiri siyasət və bu saat istiqlalıyyət nöqtəyindən nə qədər böyük rollar oynadığını, aclıq və ondan da anarxiya kimi təhlükələr törətdiyini bilməyən az olsa gərəkdir. Fəhlələri möhtac olduqları birinci zəruri şeylər tərəfindən təmin etmək bir çox fənalıqları rəf edər [aradan qaldırır] və bir çox macəraçıların “fəaliyyətinə” sədlər çəkmiş olacağından “Müsavat” firqəsinin bu təşəbbüsünü təqdir etməmək olmaz. Xüsusən Bakı Kəndçilər İttifaqının bu barədə iqdamatı [təşəbbüsü] şayani-təşəkkürdür [təşəkkürə layiqdir]. “Müsavat” firqəsinə və Kəndçilər İttifaqına fəaliyyətini artırmağı tövsiyə ilə bütün işçi və zəhmətkeş arxadaşlara da bu işdən istifadə etməyi məsləhət görürüz.

Mahəmmədzadə Mirzəbala

MÜSƏLMAN QAÇQINLARI VƏ AMERİKA MÜAVİNƏTİ

Qarabağ qaçqınları vəkilləri Qarabağ general-qubernatoruna böylə bir ərizə göndərərək qəzetələrdə dərc edilməsini xahiş etmişlərdir:

Dünyanın mədəni millətlərindən biri olan Amerika milləti müharibədən mü-təzərrir olan [zərər çəkən] Yaxın Şərq əhalisinin halına qalır, bəşəriyyətə olan məhəbbət hissəsinə görə Yaxın Şərqə müavinət etmək cəmiyyəti təşkil edilmişdir. Bu cəmiyyət heç bir siyasi məqsəd təqib etməyib, bilafərq-məzhəb və millət [məzhəb və millət fərqi olmadan], ərzaqdan korluq çəkən əhali üçün müavinət etməkdən ötrü təşkil edilmişdir.

Biz bu gözəl işin sədaqət üzrə olmasına inanırıq. Fəqət, mətəəssüf [təəssüf ki], bu işdə bilafərq bütün millətlərə münasibət əsası məhəlli [yerli] Amerika cəmiyyəti nümayəndələri tərəfindən vücudə gətiril[mə]mişdir. Öz millətlərinin arzusunu yerinə yetirmək əvəzinə bu nümayəndələr nədənsə birtərəfli işləyib, başqa bir millətin üsrət [çətinlik] və ehtiyacını nəzərə almamaqla bütün diqqətlərini bir millətə döndərmişlərdir. Belə ki, bizim Qarabağ rayonunda 40 mindən ziyadə müsəlman qaçqını vardır ki, indiyə qədər onlara məzkur [deyilən] cəmiyyət tərəfindən heç bir müavinət edilməmişdir. Amma erməni qaçqınlarına milyonlarla para sərf edilmişdir. Belə görünür ki, bu nümayəndələr bütün millətlərə bilafərq baxmaq əvəzinə, bir cür təsir altına düşüb anlaşılmaz bir siyasət aparırlar.

Məgər düşmənlərimiz bizləri vəhşi qələmə verməklə biz məhv olub qurtarmalıyızmı? Məgər bu cür bir müqəddəs və insaniyyətdost təşəbbüsə öz öhdəsinə götürən mədəniyyətli Amerika milləti bizi nəzərə almayıb ah-naləmizi eşitməzmi?

Bu yaxınlarda məhəlli komitəyə bir Amerika kapitanı gəlmiş ki, erməni rayonlarını gəzməkdə idi. Bilafərq hamıya müavinət etmək əvəzinə erməni kəndlərinin dağılması və bəzi qətl-qarətlər haqqında məlumat əxz edirmiş. Bu siyasi hərəkətin məzkur cəmiyyət məramnaməsinə daxil olub-olmadığını bilməyirik. Hərgah belədirsə, nə səbəbə bu məlumat ancaq erməni rayonunda cəm edilib müsəlman rayonunda cəm edilməyir ki, burada ermənilərin hərəkətindən külli

miqdarda əhali xəsarətə düşər olmuşdur.

Biz bu bədbəxtliklərin aşkar edilməsi əleyhinə deyilik. Lakin həqiqətlərin aşkar edilməsi və işin birtərəfli aparılmamasını tələb edirik.

Siz cənabdan acizənə rica edirik ki, bizim bu ərzi-halımızı mətbuat vasitəsilə aləmi-mədəniyyətə elan edəsiniz. Ələlümdə Amerika millətini onların nümayəndələrinin bizim vilayətdə gördükləri işlərdən xəbərdar etməlisiniz ki, onlar qardaşlıq müavinəti olan müqəddəs işdən boyun qaçıraraq bir siyasətə uymuşlardır və öz millətlərinin arzu və xahişinə rəğmən, on minlərcə üsrət çəkən qaçqın müsəlmanları müavinətsiz qoyub nəzəretinə almayırlar.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Parlaman komissiyalarında

- Cinayət işlərində sülh məhkəmələrinin daireyi-hökmü tövsi [genişləndirilməsi] və sülh hakimləri hökmünün təqviyəsi [gücləndirilməsi] ilə əmvali-xassəyə [xüsusi mülkiyyətə] qarşı icra olunan bəzi cinayətlərə biçiləcək qanunların təbdil və təğyiri [dəyişdirilməsi və düzəldilməsi] haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilmişdir. Məzkur [deyilən] layihəyi-qanuniyyə, Ləvayehi-Qanuniyyə [Qanun Layihələri] komissiyasında təsdiq olunub, Parlaman heyəti-ümumiyyəsinə təqdim edilmişdir.

- Daxiliyyə Nəzarəti məmurları miqdarının artırılması və bunlara maaş və faiz əlavələri vermək üçün 125.768 rublə

buraxılması haqqında bir qanun layihəsi tərtib verilmiş və Parlamanın Maliyyə və Bütçə komissiyasına idxal edilmişdir.

Ləvazimat alınması

Aldığımız məlumata görə, İtaliyadan bəzi hərbi ləvazimat, o cümlədən aeroplan, bronevik [zirehli avtomobil] və bu kimi şeylər almaqdan ötrü hökumətimiz İtaliya hökumətinin nümayəndələri ilə danışığa girişmişdir.

Lənkəran məsələsi

Aldığımız məlumata görə, Lənkərandə olan muğanlıların başçısı İlyəşeviç ingilislərin Azərbaycana tabe olmaq təkliflərinə demişdir ki, bu barədə onu intixab edən uprava bir söz deyə bilər. İngilislərin əmri ilə uprava cəm olub bəyan etmişdir ki, bu barədə ancaq syezd bir rəy verməyə haqlıdır. Bir neçə gün irəli, syezd dəvət ediləcək və Parlaman üzvü Cavad Məlik-Yeganov həmin syezddə iştirak edəcəkdir.

Lənkəran ətrafında 6 min nəfərə kimi silahlı müsəlman Azərbaycan Hökumətindən əmr gözləməkdədir.

Avropaya yeni heyət

Eşitdiyimizə görə, bəzi mühüm məsələləri İngiltərə mərkəzi hökumətinin kəndisi ilə müzakirə və həll etməkdən ötrü, hökumətimiz Avropaya yeni bir heyət göndərmək fikrindədir.

İngilislər gedəcəklər

Bakıda olan ingilis qüvvəsi komandanlığı hökumətimizə rəsmi surətdə məlum etmişdir ki, Londondan aldıkları əmrə görə, Rusiyadan təmiz çıxacaqlardır. O mü-

nasibətlə yavuq günlərdə Azərbaycanı da boşaldacaqlardır.

“Müsavat”da

- “Müsavat” firqəsinin İstixbarat [Xəbərlər] şöbəsi xəbər verir ki, Dostu Məhəmməd qızı, əri Məhəmməd Dadaşovun İngilis Komandanlığının polis müdiri tərəfindən bir il yarımlıq həbsə alındığı haqqında “Müsavat”a şikayət etmişdir. “Müsavat” firqəsinin Müsaliyə və Mürəfiyə [Barışq və Məhkəmə] şöbəsi bu barədə lazımı təhqiqat yapmaqdadır.

- Mirbabayev mədəninə işləyən Yusif Səməd oğlu “Müsavat” firqəsinə xəbər verir ki, 1 il 8 aydır ki, çalışır və o müddətin 9 ayı külfətlidir. Lakin, mədən müdiriyyəti tərəfindən ona nə ailə haqqı və nə də ev kirayəsi verilmişdir. Bu barədə “Müsavat” firqəsinin Mürəfiyə və Müsaliyə şöbəsi iqdamatda bulunub [təşəbbüs göstərib] fəhləni razı salmışdır.

May tətili haqqında

Balaxanıda Mantaşovun 175 nömrəli mədəninə çalışan müsəlman fəhlələri “Müsavat” firqəsinə xəbər verirlər ki, may tətilərində iştirak etmədiklərinə baxmayaraq haqları hənz veriləməmişdir. “Müsavat” firqəsinin Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsinin təşəbbüsü ilə fəhlələrin bu haqqı iadə edilmişdir [özlərinə verilmişdir].

Məhəmmədخانov

Sayad Xızı icmasının Qarabulaq kəndində olan “Müsavat” şöbəsi, Mərkəzi Komitənin İstixbarat şöbəsinə xəbər verir ki, Balaxanı-Sabunçu polismeysterstvasının 7-ci dairə okolodoçnisı [polis sahə rəisi] Məhəmmədخانov kəndə gəlib zor-

la ərzaq tələb etmişdir və dörd-beş adamı həbs etdirib böyük əziyyətlə dama saldırmışdır. Kəndin ağsaqqallarını, mollasını təhqir edib, “Müsavat” üzvlərini həbs etməklə təhdid etmişdir. Okolodoçni, kəndə 4 min manat xərc qoyub, verilməyincə məhbusları buraxmayacağını xəbər vermişdir. Çətinliklə Bakıya qaçmış olan firqə üzvü camaat tərəfindən okolodoçni Məhəmmədخانovun bu hərəkətinin qabağını almağı rica edir.

Binəqədidə müsəmirə

Cümə günü, ağustosun 8-də Binəqədi Xalq yurdu (Narodni dom) binasında həmin cəmiyyətin heyəti-idarəsi tərəfindən müsəmirə [konsert] tərtib veriləcəkdir, tamaşalar göstəriləcəkdir.

“Modern” sirkində

Avqustun 4-də Modern sirkində Neizvestni, Zakoroyko yıxa bilmədiyindən, bağladığı şərtə görə 500 manat vermişdir. Zakoroyko bu pulun yarısını Bakı şəhərinin müsəlman yetimləri nəfinə [xeyrinə] və qalanını da rus uşaqları nəfinə vermişdir. Tamaşaçılardan bir nəfəri 500 və digəri 100 manat ianə etmişlərdir. Cəm edilən 1100 manat yerinə yetirilmək üçün 8-ci uçastok pristavına verilmişdir.

Nazirin ziyarəti

Xariciyyə naziri Məhəmməd Yusif Cəfərov ağustosun 4-də ingilis qüvvəsinin komandanı general Şattlvortu ziyarət etmişdir.

Hərbi gəmilərin vürudu [gəlişi]

Bir neçə gün əvvəl Bakı bəndərinə [li-

manına] Bulvar qarşısındakı gömrükhana körpüsünə ingilis hərbi gəmiləri yaxlaşmış olduğundan, camaatda bu münasibətlə bir həyəcan oyanmışdır. Sonra, təhqiqatdan anlaşılmışdır ki, bu paroxodlar ingilis bayramı münasibətilə Bakıya gəlib, ümumi şənlikdə iştirak etsin.

“Rossiya” qəzetəsi

“Rossiya” qəzetəsinin müdirini təhtiməsuliyyətə [məsuliyyət altına] almaqdan ötrü Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna əmr etmişdir ki, həmin qəzetənin yapıdığı provokasiya haqqında lazımi materialları toplayıb Daxiliyyə Nəzarətinə təqdim etsin.

Mənzil məsələsi

Son günlərdə Bakıda mənzil və otaq məsələsi kəskin bir hal aldığından, Bakı qradonaçalniki Şəhər İdarəsinə müraciətən mənzil məsələsini müzakirə etməkdən ötrü xüsusi müşavirə dəvət etməyi təklif etmişdir.

Dəmiryolunda

Bakı-Qara dəniz və Bakı-Vladıqafqaz arasında mümaniətsiz [maneəsiz] vaqon hərəkətini yoluna salmaqdan ötrü Azərbaycan Hökuməti ilə digər tərəflər arasında bu günlərdə xüsusi əhdnamə [saziş] bağlanacaqdır.

Birjada

Laj təbəddülsizdir [kurs dəyişməmişdir]. Türk lirələri bahalanmadadır. Qızıl lirələr 425 rubləyə gedir. Frank və İtaliya lirələri xəfif və düşkündür. Böylə ki, birincilər 18 rubləyə, ikincilər 14 rubləyə getməkdədir.

Ticarət bazarı

Spıçka [kibrit] gündən-günə ucuzlanır. Dünən qutusu 1 manat yarıma satılırdı. Şəkər (pesok) bir az qalxıb, bu saat putu 1000-1050 rubləyə satılır. Bu günlərdə Batumdan Bakıya külli miqdarda qəzetə və yazı kağızları varid olacaqdır.

AZƏRBAYCANDA

Zəngəzur hadisələri

Müsəlman kəndlərinin ermənilər tərəfindən dağıdılmasını təhqiq etməkdən ötrü kapitan Gvoans Zəngəzur uyezdinə getmişdir. Kapitan xəbər vermişdir ki, aşağıdakı kəndlər dağılmışdır: Ağbis, Yeməzlər, Xaştab, Kor, Dəllər, Atqız, Hacıqurbanlar, Sura, Qoçaz, Qaraçimən.

Bu kəndlər hamısı Kaps dağından Kəhriz çayına qədər olan dərədədir. Erməni kəndləri onların üzərində ağalıq edirlər.

Ümumiyyətlə 300 ev xarab edilib, 58 müsəlman arvad-uşaq ilə bərabər qətl edilmişdir. Məzkur [deyilən] kəndlərin dağılmasına səbəb budur:

İyulun 5-də səhərə yaxın həmin kəndlərin əhalisi ermənilər tərəfindən mühasirə edilmişlər. Ermənilərdə bombalar varmış. Şeypur səsi ilə ermənilər hücum keçmişlərdir. Müsəlmanların tufəngləri az olduğundan dağlara qaçmışlardır. Arvad-uşaqlardan bir paraları xilas ola bilmədiklərindən, axırda onların meyitləri tapılmışdır. İki saatdan sonra həmin müsəlman kəndləri mühasirə edilmişdir. Hücüm edənlərin erməni nizami əsgərləri olduğuna sübut yoxdursa da, hər halda ermənilərin əməliyyatı nizami bir surət-

də icra edilmişdir. Həman kəndlərin qaç-qınlarının halı fəvqəladə surətdə fənədir. Azərbaycan Hökuməti onları xörəkdən təmin etməkdən ötrü tədbirlər ittixaz etməlidir [tədbirlər görməlidir].

*İmza: Baş ərkani-hərb polkovniki:
Klatterbak*

Lənkəranlıların istidası [xahişi]

Düşənbə [bazar ertəsi] günü saat 12-də, Muğan nahiyyə idarəsi tərəfindən Bakıya göndərilmiş nümayəndə Əhməd Zeynalov İngiltərə ərkani-hərbinə [qərgahına] böylə bir ərzi-hal vermişdir:

1 il 5 aydır ki, Lənkərandə müxtəlif siyasi firqələr bayrağı altında Muğan Hökuməti hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Bu müddət zərfində daima müsəlmanlar qarətdən və nizamsızlıqdan üsrət [əziyyət] çəkmişdir. Muğanda hökumət dəyişilən zaman həmişə böyük ixtilafı çıxıb, bəzən top atışmasına belə müncər olmuşdur [çevrilmişdir]. Odur ki, hər dəfə müsəlman əhalisi maddi və həyati mütəzərrir olmuşdur [zərər çəkmişdir].

Müsəlmanlar ələlxüsus axırncı hadisələrdə böyük xəsarətə düşər olmuşlar. Belə ki, bolşeviklər müsəlman əhalisi dəstələrinin təzyiqi altında geri çəkildikdə hər bir şeyi xarab etmişlərdir.

Şəhər zalımların əlindən azad olduqdan sonra, hamı bu fikirdə idi ki, sakitlik olar və müsəlmanlar da öz doğma yurdları olan Azərbaycanda özlərini hər bir hadisələrdən təmin olunmuş hiss edərlər. Lakin bədbəxtanə müsəlmanlara rahat yaşamaq olmazmış. Belə ki, şəhər muğanlılar tərəfindən işğal edilib minlərcə müsəlman əhalisinin istəmədikləri

hökumət qurulmuşdur.

Bu hökumət 31 nəfər üzvdən ibarətdir. Bunlardan 10 nəfəri müsəlmandır və halonki [halbuki] müsəlmanlar 200 mindən ziyadə olduğu halda, ruslar 10 mindən artıq deyildir. Müsəlman əhalisi muğanlılar tərəfindən təhdid edilir. Çünki Lənkərandə qalan bolşevik əsgərləri də muğanlılar tərəfinə keçmişlərdir. Ola bilər ki, yenə bolşevik hökumətini bərpa etmək üçün ixtilaf çıxsın.

Buna görə mən Muğan Hökuməti tərəfindən vəkil sifəti ilə müsəlman əhalisinin arzusunu izhar edib, 4 nəfər rus vəkillərinin rəyinə şərik olmamaqla qəti surətdə məlum edirəm ki, 200 min müsəlman əhalisi Muğan Hökumətinə deyil, ancaq Azərbaycan Hökumətinə tabe olmaq istəyir.

Buna görə, Lənkəran uyezdinin müsəlman əhalisi İngiltərə Komandanlığından xahiş edir ki, müsəlman və rus əhalisi arasında olan ixtilafın bərtərəf edilməsi [aradan qaldırılması] üçün lazımi tədbirlər görsün və Lənkəran uyezdində qanun və əsası bərpa edib, əhalinin canını və malını qətl-qarətdən təmin etməkdən ötrü, Muğan Hökumətinin Azərbaycan ixtiyarına təslim edilməsi əmrini versin.

Bu məzmununda bir ərizə Əhməd Zeynalov tərəfindən Şurayi-Vükəla sədrinə də verilmişdir.

Lənkərandə

Aldığımız məlumata görə, Lənkəranın əhvalı bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] təsvir edilir:

Lənkəran şəhəri Muğan köylülərinin əlindədir. Köylülərin buradakı qüvvəti iki

mindən ziyadə deyildir. Şəhər, müsəlmanlar qoşun qitəti [qoşun hissələri] tərəfindən mühasirəyə alınmışdır. Hər gün tərəfeyn miyanında [iki tərəf arasında] toqquşmalar vaqe olursa da, iş hələ böyüməmişdir.

Ağustosun 3-də iki ingilis zabiti məiy-yəti [məşayəti] ilə Lənkərana Azərbaycan heyəti varid [daxil] olmuşdur. Muğanlılara təcili surətdə Azərbaycan Cümhuriyyətini qəbulla, silahlarını vermək təklif edildi. Birinci təklifə, yəni Azərbaycan Cümhuriyyətinə tabe olmağa muğanlılar razı olmuşdurlar. Fəqət silahlarını vermək istəməyirlər. Ancaq, hələlik cavab verilməmişdir. Avqustun 5-də Lənkəranda bir qurultay iniqad etmişdir. İşbu qurultay məsələni həll etməlidir.

Yer axtarır

Bakı Realını məktəbinin beşinci sinfi biçiz [yoxsul] şagirdi özünə xidmət arayır. Xidmətə böyük ehtiyacı var. Rusca və türkcə mükəmməl savadı vardır. Xahiş edənlər “Azərbaycan” qəzeti kontorunda öz adreslərini C. B. adına qoya bilərlər.

7423

Doktor M. D. Mdivani

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Qəbul edir: arvad, daxili və cərrahiyyə naxoşluqlarını Voronsovski-Qubernski küçələrin küncündə, ev nömrə 15, telefon nömrə 06-78, 10-1-ədək.

Axşam isə öz evində, Balaxanski-Maqazinni küçələrin küncündə (Müsəlman məscidi qarşısında), telefon 20-67, saat 5-dən 8-ədək.

5425

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şextər və xanım

Dişlər ağrısız çıxarırlar. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayıdırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat

5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə.

Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası

Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi

B. M. Şternin

Vorontsovski küçə nömrə 22, Karantinni küçənin küncündə. Telefon nömrəsi 48-15.

Dişlərə müalicə olunub doldurulur, kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırılır, ağrısız çəkilib və qeyriləri.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək; axşam saat 4-dən 7-yədək.

Qiymətlər münasibdir.

7413

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi.

Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Müvəqqəti müdir:

Xəlil İbrahim

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

**Bakı Apteklər Cəmiyyəti kooperativi
“Formatsiya”**

səh. 132. “kalomel”: mineral; tibbdə mikroob əleyhinə vasitə kimi istifadə edilmişdir.

“pepsin şərabi”: pepsin fermentindən hazırlanan dərman vasitəsi; həzm sistemini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə işlədilmişdir.

“talk”: mineral; əsasən pudra (xüsusən uşaq pudrası) hazırlanmasında istifadə edilir.

“efir”: təbabətdə, ətriyyat sənayesində və s.-də istifadə edilən orqanik maddə.

“sink oksis”: qeyri-üzvi kristal; kimya və əczaçılıq sənayesində geniş tətbiq edilir.

“bornı kislata”: (bor turşusu) qeyri-üzvi turşu; bir çox sahədə, o cümlədən əczaçılıq sənayesində istifadə edilir.

“təmizlənmiş kislata”: təmizlənmiş xlorid turşusu nəzərdə tutulur; metallurgiya sahəsində, eləcə də yeyinti sənayesində istifadə edilir.

“72% Marsel sabunu”: bitki yağlarından hazırlanan ənənəvi fransız sabunu.

“marqansovokisli kaliy”: kalium permanqanat; bir çox sahədə, o cümlədən tibbdə istifadə edilir.

“limu duzu”: limon turşusu; yeyinti, əczaçılıq sənayələrində və başqa sahələrdə istifadə edilir.

“şerlak”: şellak, təbii qatran; yeyinti, əczaçılıq, kosmetika sənayesində və başqa sahələrdə istifadə edilir.

“Esmarx parçaları”: alman həkimi Esmarx tərəfindən icad edilən, bağırsaqları təmizləmək məqsədi ilə istifadə edilən tibbi avadanlıq.

“sernokisli sink”: sink sulfat; əczaçılıq, gübrə, yem sənayesində və başqa sahələrdə istifadə edilən kimyəvi maddə.

“dəmir kuporosu”: dəmir sulfat; qeyri-

üzvi maddə; kənd təsərrüfatında, əczaçılıq sənayesində, mürəkkəb hazırlanmasında və s. istifadə edilir.

“efirno-valerianovi, yod və tiryək nas-toykalari”: tibbdə sakitləşdirici vasitə kimi geniş tətbiq edilmiş efir-valerian məhlulu, yod məhlulu və ağrıkəsici kimi işlədilmiş tiryək məhlulu.

“kamfora yağı”: tibbi məqsədlər üçün istifadə edilir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 136. “Məclisi-Əyan”: İkipalatalı Britaniya Parlamentinin yuxarı palatası olan Lordlar Palatası nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

səh. 138. “Knyaz Urusovun”: qəzetdə səhvən “General Urusovun” kimi getmişdir.

Azərbaycan xaricində

səh. 139. “Yarmaroçni”: Xarkovda meydan; indiki Konstitusiya meydanı; qəzetdə bu ad təhrif edilmiş, “Yarmoçni” kimi getmişdir.

“Ryabovol”: qəzetdə səhvən “Ryabov” getmişdir.

“çaşka çay”: (za çaşkoy çaya) çay süfrəsi arxasında təşkil edilən məclis; o dövrdə xüsusilə qeyri-rəsmi müzakirə, tanışlıq məclisləri belə adlanırdı.

səh. 140. “Petrovsk”: Dağıstanda, indiki Mahaçqala şəhərinin köhnə adı.

“Vətənim!” şeiri (səh. 141)

üçün lüğət:

mə'mən: sığınacaq, pənah yeri

Böyük Vədi hadisəti

səh. 144. “üsyən etmiş vətəndaşları cəzalandırmaq”: qəzetdə “etmiş” yerinə “etməyən” getmişdir.

Azərbaycan islahatı

səh. 146. “Tacüt-təvarix”: Əfqanıstan

əmiri Əbdürrəhman xanın avtobiografik əsəri.

Bakı xəbərləri

səh.151. “Rossiya”: söhbət Bakı Rus Milli Şurasının qəzetindən gədir.